

Észtország az Európai Unióban

Észtország uniós tagként eltöltött eddigi két éve alatt a korábbinál is erőteljesebb fejlődést tudott felmutatni. Valószínűleg kevesen gondolták az 1990-es évek elején még a közép-európai országoknál is jóval szegényebb, súlyos recesszióval és megoldatlan bel-, illetve külpolitikai konfliktusokkal küszködő kis országról, hogy alig egy évtizeddel később az integráció egyik éllovasa válik belőle. A sokáig még orosz szomszédja árnyékában létező volt szovjet tagköztársaságról egy ideig még az is elképzelhetetlen volt, hogy valaha teljes jogú tagként vehet részt az euroatlanti integrációban.

A kis balti ország az utóbbi években kiugróan magas gazdasági növekedéssel és kiemelkedően stabil makrogazdasági mutatókkal büszkélkedhet. Ennek köszönhetően az új tagországok közül az euró bevezetését illetően az elsők között lehet. Kis túlzással azt is mondhatnánk, hogy bár Észtország a történelem során egyszer már rövid ideig megtapasztalta az önálló államiságot, igazi léte csak a rendszerváltozással, azon belül is leginkább az új évezredben kezdődött. Az igencsak rövid önálló történelem nyomait máig magán viseli az észti politika, amely ugyan stabilnak és nyugati értelemben véve is demokratikusnak mondható, a történelmi hagyomány hiányában azonban érezhető a pártok ideológiai útkeresése. A politikai térkép, illetve emiatt a választók politikai érdeklődése máig nem kristályosodott ki olyan mértékben, mint Közép-Európában. A meglehetősen pragmatizmussal alakuló koalíciók belpolitikai destabilizáló hatása mellett ugyanakkor vélhető előnyökkel is jár a képlékeny helyzet: az egymást gyakran váltó kormányok nagy vonalakban folytatják

SZILÁGYI JUDIT
2004-ben végzett
a Budapesti Köz-
gazdaságtudományi
és Államigazgatási
Egyetem (ma Budapes-
ti Corvinus Egyetem)
nemzetközi kapcsolatok
szakán. Munkahelye
2005 ősze óta az MTA
Világgazdasági Kutató-
intézet, fiatal kutató.
2005 óta hallgatója
a Corvinus Egyetem
nemzetközi kapcsolatok
doktori programjának.
Kutatási területe: az új
közép- és kelet-európai
tagállamok uniós telje-
sítőményének értékelése.

elődjeik gazdaságpolitikáját, ami nyilvánvalóan hozzájárul a kiegyensúlyozott fejlődéshez.

Tanulmányomban arra keresem a választ, hogy a vázolt sikeres növekedési pályának milyen politikai, társadalmi, gazdasági okai vannak, mennyiben tekinthető a fejlődés a belső tényezők, és mennyiben az integráció függvényének, illetve a kettő bizonyos mértékű kombinációjának. Ezért elemzésem fókuszában Észtország első két uniós évének az értékelése, a legfőbb tényezők felvázolása áll. Igyekszem átfogó képet adni az országban zajló politikai, társadalmi, gazdasági folyamatokról, ezek kiváltó okairól, illetve hatásairól. Az integrációban felmutatott sikerek megítélésekor ugyanakkor nemcsak az észt szempontok, hanem az uniós elvárások és érdekek is előtérbe kerülnek, ezek mentén is fontos elemezni Észtország teljesítményét. Emellett érdemes összehasonlítani az újonnan csatlakozott országok integrációban nyújtott teljesítményét; ebből a szempontból a nyolc közép-kelet-európai ország csoportja tűnik relevánsnak, ha nem is teljesen homogénnek. Elemzésemben ezért gyakran utalok a nyolcak egymás közötti viszonyrendszerére, formalizált, illetve informális rangsoraira, a közöttük felfedezhető leszembetűnőbb különbségek okaira.

Politikai helyzet

Szokatlan belpolitikai stabilitás

Észtországban a 2005. év az országra kevésbé jellemző belpolitikai stabilitást hozott. Juhan Parts koalíciós kormánya a gyakori minisztercserékkel és a 2005-ös adócsökkentéseket tartalmazó költségvetési törvénnyel sem tudta elejét venni a belpolitikai válságnak, így 2005 márciusában két év kormányzás után lemondásra kényszerült. A parlament (Riigikogu) által még áprilisban megválasztott új miniszterelnök, Andrus Ansip a Reform Párt elnöke, a lemondott kormány gazdasági minisztere, korábban pedig Tartu polgármestere volt. Az új balközép-liberális koalíció, amelyet a Reform Párt mellett a Közép Párt és az Észt Néppárt alkot, minimális többséggel rendelkezik a törvényhozásban, mindössze 52 képviselője van a 101 tagú parlamentben.

A viharos észt belpolitikára jellemző, hogy a jelenlegi a 12. kormány az ország 1991-es függetlenné válása óta. A viszonylagos politikai stabilitás jelenleg is inkább az Ansip-kormány korlátozott mozgásterére vezethető vissza. Egyrészt a 2005. őszi önkormányzati választások előtti időszakban jelentős erőfeszítéseket kellett tennie, hogy megszilárdítsa a koalíciót alkotó pártok pozícióját, másrészt a Közép Párt eleve komoly feltételekkel lépett be a kormánykoalícióba. Ezek értelmében az adócsökkentésre a tervezett ütemnél lassabban, kisebb lépésekben kerül sor, valamint 2006. április 1-jétől átlagosan 31 százalékkal megemelték a nyugdíj összegét.¹

Az észti pártrendszer és belpolitika több érdekességgel is szolgál. Bár a pártok jelentős ideológiai tisztuláson mentek keresztül az elmúlt mintegy másfél évtizedben, és a számuk is jelentősen megcsappant, a belpolitikára még mindig elsősorban a kiszámíthatatlanság jellemző. Nemcsak a változó pártpreferenciák okozzák a gyakori belpolitikai bizonytalanságot, hanem a változó koalíciók is. A hatpárti észti parlamentben valamennyi politikai erő volt már hatalmon az elmúlt másfél évtizedben, viszont rendszerint más-más koalíciós partnerrel. Maguk a pártok is folyamatos átalakuláson mennek keresztül, így szinte követhetetlen a névváltoztatások, összeolvadások, kiválások, újraegyesülések sora.

A jelenlegi kormánykoalíció érdekessége, hogy a balközép, leginkább a vidék által támogatott Észti Néppárt mellett a két fő politikai erőt két liberális párt adja. Mind a Reform, mind a Közép Párt tagja a Liberális Internacionálénak, képviselőik az Európai Parlamentben közös frakcióban ülnek. A különbség abban áll közöttük, hogy míg a Közép Párt balközép-liberális beállítottságú, addig a Reform Párt liberális konzervatív pártként definiálja magát. Ez utóbbi az eddigi észti kormányok többségében részt vett, jelentős hatást gyakorolva a konzervatív fiskális politika és az üzleti szféra számára kedvező gazdaságpolitika kialakítására.

2005 belpolitikai eseményei nagyrészt az októberi helyhatósági választások jegyében teltek. A választások az Észtországból megszokottnál is alacsonyabb részvétel mellett zajlottak, a szavazók mindössze 47 százaléka járult az urnákhoz. A választás egyértelmű nyertese a Közép Párt, amely megerősítette pozícióit Tallinnban, a képviselői mandátumok abszolút többségét szerezve itt meg. A 2005-ös választások újdonsága, hogy a világon elsőként az észtek bevezették az internetes szavazást. A valóban elismerésre méltó technikai újítás hatalmas nemzetközi sajtóvisszhangot kapott, az viszont már nem, hogy a szavazásra jogosult több mint egy millió választópolgár közül tízezernél is kevesebben éltek az új lehetőséggel. A hatóságok mindezt azzal magyarázták, hogy bár a lakosság 80 százaléka rendelkezik személyazonosító kártyával – ami egyébként is szükséges az internetes ügyintézéshez –, csak elenyésző hányaduk rendelkezik kártyaleolvasóval is, ami pedig az internetes szavazás egyik technikai feltétele. Ettől függetlenül a rendszer sikeresen vizsgázott, szakértők biztonságosnak ítélték, így várhatóan már a 2007-es parlamenti választásokon is engedélyezik a szavazás ilyen formáját.

A 2006. augusztus–szeptember környékén lezajlott elnökválasztás is jelezte az észti belpolitika továbbra is fennálló fragmentáltságát. A parlamenti pártok a lehetséges jelöltek személyében is nehezen jutottak megegyezésre, miután a 78 éves Arnold Rüütel újrjelölését csak saját pártja szorgalmazta, miközben többen szerették volna megakadályozni a legnagyobb kihívónak számító Toomas Hendrik Ilves jelölését is, aki végül egyedüli jelöltként maradt állva. Miután a három parlamenti szavazás során nem sikerült minősített többséget (68 szavazatot a 101 fős képviselő-testületből) szereznie, elektori szavazással választották meg az Észti Köztársaság negyedik elnökének.

Külpolitikai kihívások

Az észt külpolitika legnagyobb terhe továbbra is az Oroszországgal való kapcsolatok rendezetlensége. Az ország lakosságának mintegy negyedét kitevő orosz kisebbség hátrányos megkülönböztetése mellett a leginkább fajsúlyos kérdés az 1992 óta húzódó határvita rendezése. Erre meglepő módon alig kilenc nappal az után történt kísérlet, hogy az észt köztársasági elnök tüntetőleg távol maradt a náci Németország feletti győzelem 60. évfordulója alkalmából 2005. május 9-én Moszkvában rendezett ünnepségekről. A május 18-án aláírt határszerződés, amelynek értelmében Észtország lemondott volna mintegy 2000 km²-nyi területről Oroszország javára, rekordsebességgel, alig egy hónap alatt ratifikálták.² Az észt kormánynak jó oka volt siettetni a parlament döntését: ezzel egyrészt elejét vehette, hogy a határszerződés az őszi önkormányzati választások fő témájává váljon, másrészt pedig az Európai Unió (EU) felé demonstrálhatta határozott szándékát a kérdés rendezésére. A ratifikáció egyetlen szépséghibája, hogy a Res Publica Párt nyomására a törvény preambulumaához hozzáillesztettek egy új részt, amely szerint Észtország 1940 és 1991 között „megszállt és anektált ország” volt. A volt kormánypárt, amely jelenleg is a legnagyobb frakciót alkotja az észt törvényhozásban, tudván, hogy szavazatai mindenképpen szükségesek a kétharmados törvény elfogadásához, keményvonalas álláspontjával jó esélyt látott megcsappant népszerűsége növelésére. Ettől még az sem tántorította el, hogy Szergej Lavrov orosz külügyminiszter, majd később maga Vlagyimir Putyin elnök is jelezte, hogy ebben a formában elfogadhatatlannak tartja a szerződést. Az észt külügyminiszter, Urmas Paet próbálta valamelyest tompítani a vitatott szöveg életét, miközben az EU is kifejezésre juttatta, hogy támogatja Észtország álláspontját a kérdésben. Ennek ellenére Oroszország június 27-én visszavonta aláírását a szerződésről, így a másfél évtizede rendezetlen határvitára ezúttal sem sikerült pontot tenni.

Euroatlanti viszonylatban ugyanakkor Észtország stabil szövetségesnek számít, az 1990-es évek közepe óta részt vesz békefenntartó missziókban, a 2004-es NATO-, illetve EU-taggá válás óta pedig gyakorlatilag valamennyi misszióban erejéhez mérten szerepet vállalt. Így részt vett a KFOR, illetve EUFOR tevékenységében, az afganisztáni és iraki kontingens mandátumát pedig 2005. decemberben – a belpolitikai viták ellenére – a parlament 2007-ig meghosszabbította.³

Társadalmi helyzetkép

A hűvös orosz–észt külkapcsolatok hatása az orosz kisebbség kezelésében is megnyilvánul. A szovjet tagköztársaságként eltöltött fél évszázad eredményeként jelentős, mintegy 26 százalék az orosz etnikum aránya, az így betelepített oroszoktól azonban

Észtország megtagadta az állampolgárságot, és annak megszerzését szigorú feltételekhez kötötte. Orosz és nemzetközi nyomásra, valamint a csökkenő oroszellenesség jeleként Észtország végül valamelyest enyhített az állampolgársági törvényen, amelyet azonban Moszkva még mindig diszkriminatívnak tekint. Ugyanakkor Észtország uniós csatlakozása óta, az észtországi oroszok, úgy látszik, többre értékelik az unióhoz való tartozást és az ebből származó gazdasági előnyöket a politikai jogoknál, vagy akár az anyanyelvi oktatásnál. Az észt kisebbségi politika enyhüléseként értékelhető, hogy a kormány igyekszik felgyorsítani az állampolgárság megszerzésének folyamatát, uniós források is bevonva ingyenessé tette többek között az állampolgársági és nyelvvizsgák megszerzését. Ennek eredményeként két év alatt csaknem megduplázódott az évente állampolgárságot szerző lakosok száma, így a honosított állampolgárok aránya 2006 januárjában először haladta meg a hontalan lakosokét. Ez utóbbi szám azonban még mindig elég magas, 136 ezer fő, vagyis az országban élők körülbelül egytizede nem rendelkezik észt állampolgársággal.⁴

Az orosz kisebbségnek több pártja is van, még sincs önálló parlamenti képvisellete, az orosz pártok rendszerint választási szövetséget kötnek valamelyik nagyobb párttal. Ennek szerepe nem elhanyagolható, a tavalyi önkormányzati választásokon előretörő Közép Párt sikeréhez is jelentős mértékben hozzájárult annak magas támogatottsága az orosz etnikum körében, amelyet tovább növelt az Oroszországban hatalmon lévő és Vlagyimir Putyin orosz elnök legfőbb támogatójának számító Egyesült Oroszország Párttal 2004 decemberében kötött, sokat vitatott egyezmény is.

Bár Észtország mind területét, mind lélekszámát tekintve az unió legkisebb tagállamai közé tartozik, és az unión belül statisztikailag is egy régiót alkot, mégis jelentős regionális fejlettségbeli különbségek találhatók az országon belül. Gazdasági szempontból kiemelkedik a főváros és környéke, illetve Tartu mint szellemi központ, továbbá általában a városok dinamikusabban fejlődnek a rendkívül gyéren lakott vidéknél. Az észtek több mint kétharmada városokban lakik, ebből csak Tallinnban 400 ezren élnek. Mindez azt is jelenti, hogy a 241 helyi önkormányzat fele 2000 főnél kisebb településhez tartozik. Ezek a területek eleve alacsonyabb fejlettségi szintről indulva még jelentős hátrányban is vannak az uniós forrásokhoz való hozzáférés tekintetében. A legnehezebb helyzetben az ország keleti, északkeleti részén található vidéki régiók vannak, ezeken a területeken a legmagasabb a munkanélküliség és legégetőbbek a szociális problémák.

Országos szinten ugyanakkor nagyon kedvezően alakulnak a munkaerőpiac helyzetét tükröző mutatók. A foglalkoztatottsági ráta 2000 óta lassan, de stabilan növekvő tendenciát mutat, a tavalyi 63 százalékos érték ugyan valamelyest elmarad a régi tagállamokétól, viszont nagyjából megegyezik az EU-25 átlagával. A munkanélküliség alakulása ennél is kedvezőbb képet mutat. A 2004. évi 9,7 százalékról 2005-ben 7,9 százalékra csökkent a munkanélküliségi ráta, ezen belül is 2005 végén mindössze 6,4 százalékos

volt a munkanélküliség. 2000-ben tetőzött 12,8 százalékos értéken, azóta folyamatosan javuló tendenciával az egy évtizeddel ezelőtti szintet sikerült elérni. Ezzel Észtország ezen a téren felzárkózott a régi tagállamokhoz, messze megelőzve az EU-25 átlagát.

Az említett nehézségek ellenére a Freedom House legutóbbi, 2005. évi jelentésében pozitívan értékeli Észtországot.⁵ A jelentés kiemeli, hogy Észtországban stabil, demokratikus intézményrendszer van, a kormányzati munka nyilvánossága és minősége jó pontszámot kap, ugyanígy a jogrend érvényesülése és társadalmi beágyazottsága. A média nyilvánossága és ellenőrző szerepe folyamatosan javul, a sajtószabadság is jó értékelésben részesül. Ugyanakkor továbbra is hiányosság tapasztalható a civil társadalom érdekérvényesítő szerepében, az NGO-k aktivitásában, különösképpen pedig a kisebbségek érdekképviseletében. A jelentés is kiemelten kezeli az állampolgársági probléma megoldását, illetve az orosz etnikum társadalmi integrálását, amire egyébként a politikai elit részéről az elmúlt pár évben egyre növekvő hajlandóság is mutatkozik. Ennek oka nem csupán az EU fokozódó politikai nyomásában keresendő, hanem abban is, hogy az észt politika és a társadalom növekvő része is kezdi felismerni, hogy hazájuk versenyképességét, nemzetközi terepen való érdekérvényesítő képességét is erősítik azáltal, ha megoldják az országon belüli politikai és társadalmi integráció kérdését.

A megállapítások tükröződnek vissza más nemzetközi szervezetek számszerűsített értékeléseiben is. Az ENSZ által számított human development index, amely nem csupán a gazdasági fejlettséget, hanem a sokkal összetettebben értelmezett jólétet méri, ideszámítva a kulturális és egészségügyi ellátottságot, az általános életszínvonalat, illetve a társadalmi egyenlőtlenséget, Észtországot 2005-ben a 38. helyre sorolja.⁶ Ezzel ugyan rontott valamelyest 2004-es pozícióján (36. hely), és az új tagállamok közül négy is megelőzi (Szlovénia, Csehország, Magyarország és Lengyelország).

Ennél figyelemre méltóbb azonban, hogy az új tagállamokkal ellentétben Észtországban a nemzetközi felmérések alapján is viszonylag alacsony a korrupció. A Transparency International által kalkulált korrupciós index alapján Észtország az előkelő 27. helyen áll, szorososan követve a régi uniós tagállamokat, és messze megelőzve akár balti szomszédait, akár Magyarországot, de néhány hellyel még Szlovéniát is.⁷

A korrupció alacsony foka mellett Észtország az információs technológia terjedése tekintetében is az élen jár, nemcsak az újonnan csatlakozó országok között, hanem még nyugat-európai összehasonlításban is. Az elmúlt egy évtizedben az elkötelezett kormányzati politikának köszönhetően kiemelkedő fejlődés tapasztalható ezen a téren. Ennek eredményeképp mára Észtország a világ egyik legjobban működő virtuális kormányzatával rendelkezik, ezen a téren egyedül Finnország előzi meg az unióban. A mindennapi ügyintézés is növekvő mértékben terelődik elektronikus síkra: 2005-ben a banki tranzakciók mintegy 60 százaléka, míg az adóbevallások csaknem 80 százaléka zajlott a világhálón. Az észték 54 százaléka használja rendszeresen az internetet, a háztartások 39 százaléka, míg a vállalkozások 90 százaléka rendelkezik internet-hoz-

záféréssel. Ezzel Észtország alig marad el az EU-25 átlagától, a szélessávú internet-csatlakozás aránya tekintetében (30, illetve 67 százalék) pedig még több régi tagállamot (például Németországot vagy Ausztriát) is megelőzi.

A parlament 2000-ben módosította az alkotmányt, amelynek értelmében Észtországban az internethez való szabad hozzáférés alapvető emberi jognak tekintendő. Ennek szellemében a kormány folyamatosan bővíti a vezeték nélküli internet-hozzáférést, az észtek nemcsak a nagyobb városok legtöbb pontján, valamint a folyamatosan nyíló, ingyenes internetezést biztosító kávézókban, hanem vidéken is egyre növekvő mértékben, illetve az olajipari cégekkel kötött megállapodás eredményeképpen a benzinkutaknál is csatlakozhatnak a világhálóra. Emellett 2006 áprilisa óta tesztelik a személyi igazolvány bankkártyaként való használatát, ami szintén egyedülálló újítás.

Gazdasági és versenyképességi mutatók

Növekedés, gazdaságszerkezet

Az észt gazdaság az 1990-es évek közepén-végén tapasztalható erős visszaesés után 2000 óta kiemelkedően magas (6,5–8 százalékos) növekedési rátával büszkélkedhet, 2005-ben viszont még ezt is sikerült túlszárnyalnia: 9,8 százalékos GDP-növekedési ütemével Lettország kivételével valamennyi tagállamot megelőzte. Külön figyelemre méltó, hogy úgy tudta emelni a növekedési ütemet a szintén magasnak számító előző évi 7,8 százalékról, hogy eközben a GDP növekedése mind az EU-15-ök, mind az EU-25-ök körében lassult. Ugyan Észtország a közép-európai országokhoz viszonyítva alacsonyabb szintről indult, mára Szlovénia és Csehország kivételével behozta lemaradását hozzájuk képest (1. táblázat). Jelenleg az EU-25 átlagához viszonyítva 55 százalék az egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson mérve, ami 5 százalékpontos javulást jelent az előző évhez képest.⁸

Az észt gazdaság szerkezetében még a másik két balti államnál is meghatározóbb szerepet játszik a szolgáltatási szektor. A GDP növekedéséhez kiemelten hozzájárult a pénzügyi és turisztikai szolgáltatások jelentős bővülése, valamint a nagy- és kiskereskedelem, a közlekedés és a telekommunikáció ugyancsak két számjegyű növekedése. Az ipari szektorban is jelentős növekedést produkált a gépgyártás (elsősorban az elektrotechnika), a bányászat, legfőképp pedig az építőipar. A mezőgazdaság esetén viszont inkább stagnálásról, míg egyes iparágak esetén visszaesésről beszélhetünk. Csaknem két éve folyamatosan csökken a hagyományosan erős faipar részesedése, annak ellenére, hogy az exportban még mindig viszonylag jelentős hányadot tesz ki. Környezetvédők szerint ugyanakkor az ellentmondás oka legalábbis részben az illegális fakitermelés növekedése is lehet.

1. táblázat

Makromutatók alakulása a nyolc közép- és kelet-európai tagállamban (2004–2005)

	GDP/fő vásárlóerő-paritáson (%)		GDP növekedés (y-on-y)		Külkereskedelmi mérleg (%/GDP)		Aktivitási ráta (15–64) (%)		Munkanélküliség (%)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
EU-25	100,0	100,0	2,4	1,6	1,2	0,7	69,7	70,2	9,1	8,7
EU-15	108,6	108,2	2,3	1,5	1,4	0,8	70,6	71,0	8,1	7,9
Csehország	70,3	73,5	4,7	6,0	-0,5	2,1	70,0	70,4	8,3	7,9
Észtország	51,2	54,9	7,8	9,8	-7,7	-6,1	70,0	70,1	9,7	7,9
Lengyelország	48,8	49,8	5,3	3,2	-2,0	-0,4	64,0	64,4	19,0	17,7
Lettország	42,8	46,8	8,5	10,2	-15,7	-14,3	69,7	69,6	10,4	9,0
Litvánia	47,8	51,0	7,0	7,5	-7,1	-7,0	69,1	68,4	11,4	8,3
Magyarország	60,1	61,9	4,6	4,1	-3,1	-1,3	60,5	61,3	6,1	7,2
Szlovákia	51,9	54,2	5,5	6,0	-2,7	-4,4	69,7	68,9	18,2	16,4
Szlovénia	79,1	80,9	4,2	3,9	-1,2	-0,4	69,8	70,7	6,3	6,3

Forrás: Eurostat, VKI Monitoring jelentés 2006.

Figyelemre méltó, hogy a továbbra is növekvő külföldi tőkebefektetések, valamint (elsősorban a telekommunikációs szektorban realizált) dinamikus export mellett a növekedés motorja a belső fogyasztás volt, különösen 2005 harmadik negyedében. Ez utóbbi az alacsony bázis mellett a reálkeresetek növekedésének is betudható, amit elsősorban a munkanélküliség csökkenése, a nominális bérek emelkedése, valamint az adókulcs mérséklése idézett elő. További növekedést segítő tényezők a kedvező hitelvezési feltételek, illetve az alacsony kamatlábak, a pénzügyminiszter azonban már most figyelmeztet a túlzott belső eladósodás veszélyeire. Emellett a rendkívül lendületes gazdasági növekedés inflációgerjesztő hatása miatt veszélyezteti a maastrichti kritériumok teljesítését.

Külkereskedelem

Az észt külkereskedelem szerkezetében nem hozott jelentős változást a második uniós év sem.⁹ Továbbra is Finnország a legjelentősebb kereskedelmi partner, ideirányul az észt export mintegy 24 százaléka. Ezt követi Svédország (14 százalék), Lettország (8 százalék), Németország (7 százalék) és Oroszország (6 százalék). A legnagyobb élénkülést az orosz export mutatja, ami több mint kétszeresére nőtt 2005 folyamán. Ennek oka, hogy az EU-val kötött kereskedelmi megállapodás értelmében Oroszország kénytelen volt egyenlő feltételeket biztosítani valamennyi EU-tagország számára, beleértve az új

tagállamokat is, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy el kellett törölnie az orosz kisebbség helyzete miatt kivetett magasabb importvámot. Elemzők azt várták, hogy ezzel együtt valamelyest visszaesik a finn export, mivel az észti áruk jelentős része korábban köztudottan finnországi kerülővel érkezett meg Oroszországba, ám ez mégsem következett be, ami tulajdonképpen a finn export relatív bővülésének tekinthető. A másik gyorsan bővülő exportpiac az Egyesült Államok: egy év alatt csaknem kétszeresére nőtt az ideirányuló export, ezzel az USA a nyolcadik legfontosabb kereskedelmi partnerré lépett elő.

Ugyancsak Finnország a legfontosabb importpartner, 20 százalékos részesedéssel, valamint Németország (13 százalék), Oroszország (11 százalék) és Svédország (9 százalék) foglal el még előkelő pozíciót a behozatal szempontjából. Az orosz import is jelentősen nőtt az elmúlt évben, amit főképp az energiaárak emelkedése eredményezett. Emellett gyors fejlődésnek indult a balti országok egymás közötti kereskedelme, ami főképp a litván import emelkedésében mutatkozik meg. A megnövekedett fogyasztói igény a szórakoztatóelektronikai cikkekre pedig a japán, kínai, illetve hongkongi import jelentős bővülését hozta.

A kivitel összetételének nagyobb részét hagyományosan a gépipar, főképp az elektrotechnikai és telekommunikációs berendezések, valamint a faipar teszi ki. A külkereskedelmi mérleg ugyanakkor rendre deficittel zár, igaz, 2004-hez képest sikerült a hiányt csekély mértékben mérsékelni (csaknem 700 millió euróról alig 650 millió euróra). A szolgáltatások egyenlegében mutatkozó többlet azonban mérséklődött, ami annak a jele, hogy jelentősen bővült a szolgáltatások importja, különösen a közlekedés területén, és ezt még a növekvő turizmus hatása sem tudta ellensúlyozni. A külkereskedelmi passzívum okozza a folyó fizetési mérleg hiányát is, amelyet azonban a működőtőke-beáramlás jelentősen mérsékel.

Külföldi tőkebefektetések

Észtország kifejezetten vonzó célpont a külföldi tőkebefektetések számára, ebben jelentős szerepet játszik, hogy a társasági adórendszer az újra befektetett profitot adómentessé teszi – emiatt éri is bírálat Tallinnt az EU részéről. Észtország mindenestre Közép- és Kelet-Európa legjobb tőkevonójának számít, az egy főre jutó közvetlen külföldi befektetés szempontjából kiemelkedik a mezőnyből (7682 euró 2005-ben), abszolút értékben pedig már a 10 milliárd eurót is meghaladja az országban lévő FDI-állomány. Igaz, a 2005. évi kiugróan magas működőtőke-beáramlás jelentős része annak köszönhető, hogy a svéd tulajdonos kizárólagos részesedést szerzett a Hansabankban.

Tovább növeli a versenyképességet az egykulcsos személyijövedelemadó-rendszer, amelynek kulcsát 2006. január 1-jével további 1 százalékponttal, 23 százalékra mérsékeltek. Az előző kormány elképzeléseivel ellentétben a koalíciós alku eredményeként

évi 2 helyett csak 1 százalékpontos a csökkentés mértéke, így viszont csak 2009-re éri el az adókulcs a véglegesnek szánt 20 százalékos szintet.

Az olcsó munkaerő szempontjából azonban Észtország egyre kevésbé versenyképes az ázsiai országokkal szemben, így egyre nagyobb hangsúlyt kell helyeznie a jelentősebb hozzáadott értéket képviselő, tudásalapú technológiák fejlesztésére. A kutatás-fejlesztésre fordított összeg, bár évről évre stabilan nő, még mindig nem éri el az EU-25-ök átlagát (2004-ben a GDP 0,91 százalékát tette ki). Ugyanakkor ez az arány még mindig jóval magasabb a legtöbb új tagállamnál (Szlovéniát és Csehországot kivéve).

Észtország felkészülése az euró bevezetésére

Észtország összességében jól halad a gazdasági és monetáris unióra való felkészüléssel, bár az infláció megugrása miatt a közös valuta tervezett bevezetésének időpontja bizonytalanná vált. A többi feltétel szempontjából azonban még a régi tagállamok többségét is megelőzi.¹⁰

Az észt államháztartás 2001 óta folyamatosan szufficit, 2005-ben 1,6 százalék többlettel zárt, ami nagyjából megegyezik az előző évi adatokkal. Az államháztartás sikeres működésében minden bizonnyal fontos szerepet játszik, hogy Észtország nem félt mindjárt az 1990-es évek elején megvalósítani az esetenként fájdalmas közigazgatási reformokat. Az állandósulni látszó többlet az is hozzájárul, hogy az észt parlament az alkotmány értelmében kivételes helyzetektől eltekintve nem fogadhat el deficitet költségvetést. Az IMF ugyanakkor arra figyelmeztet, hogy Észtország mindeddig azért tudta csak elkerülni az államháztartási hiányt, mert a bevételek még a kiadásoknál is gyorsabb ütemben nőttek. Ehhez elsősorban a vártnál is dinamikusabb GDP-növekedés miatt megemelkedett adóbevételek járultak hozzá. A 2006-os év minden előzetes aggodalom ellenére várhatóan még nagyobb többlettel zárul majd.

Észtországnak a másik fiskális kritérium teljesítésével sincs gondja: 2005-ben az államadósság a GDP mindössze 4,8 százalékát tette ki, ezzel magasan a legjobb helyezést érve el az EU-25 között. Igaz, hogy a balti államok nem örökölték semmit a szovjet államadósságból, azonban Észtország még balti szomszédait is megelőzi ebből a szempontból (2. táblázat). Az államadósság stabilan 4–6 százalék között mozog az elmúlt évtizedben, és szintje a jövőben is fenntarthatónak tűnik.

Az infláció paradox módon csak az EU-csatlakozás óta okoz gondot, 2003-ban még mindössze 1,3 százalék volt. A bővítés évében viszont már 3 százalékra kúszott, 2005-ben a kormány erőfeszítései ellenére is tovább nőtt 4,1 százalékra, majd 2006-ban körülbelül 4,4 százalékra. Az egyszeri megugrás oka az uniós szabályok értelmében megemelt áfa, illetve jövedéki adó, a tartósan bizonyuló növekedés legfőbb kiváltó oka viszont a reálgazdaság kiugró növekedési üteme. Ez egyúttal felveti azt a már sokszor emlegetett kérdést is, hogy mennyire reális a csatlakozó országok gyors fel-

2. táblázat

A maastrichti konvergenciakritériumok alakulása (2004–2005)

	Infláció (%, y-on-y)		Hosszútávú kamat (10 év)		Államház- tartási hiány (%/GDP)		Állam- adósság (%/GDP)		Árfolyam- politika
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	
Referenciaérték	2,4	2,5	6,4	5,3	-3	-3	60	60	
Csehország	2,6	1,6	4,8	3,5	-2,9	2,6	30,6	30,5	irányított lebeg- tetés
Észtország	3,0	4,1	4,4	4,0	1,8	1,6	5,4	4,8	ERM II
Lengyelország	3,6	2,2	6,9	5,2	-4,8	-2,5	41,9	42,5	lebegtetés
Lettország	6,2	6,9	4,9	3,9	-0,8	0,2	14,6	11,9	ERM II
Litvánia	1,2	2,7	4,5	3,7	-2,5	-0,5	19,5	18,7	ERM II
Magyarország	6,8	3,5	8,2	6,6	-4,5	-10,1	57,1	58,4	árf. sáv (+/- 15%)
Szlovákia	7,5	2,8	5,0	3,5	-3,3	-2,9	41,6	34,5	ERM II
Szlovénia	3,7	2,5	4,7	3,8	-1,9	-1,8	29,5	29,1	ERM II

Forrás: Eurostat, VKI Monitoring jelentés 2006.

zárkózása alacsony inflációs kritérium mellett. Harmadik fontos inflációs tényező az olajárak világszintű alakulása. Észtország jelentős mértékben függ az orosz földgáztól, a GAZPROM pedig bejelentette, hogy a volt szocialista országok számára is a világszintre kívánja emelni a gáz árát. Mivel Észtország Nyugat-Európával összehasonlítva jelenleg alig 60 százalékos áron veszi a földgázt, ez minden bizonnyal komoly inflációs nyomást fog gyakorolni a gazdaságra. Viszont annyiban kedvezőbb a helyzet, hogy a balti államok esetén az orosz gázszolgáltató három év alatt, több lépcsőben tervezi bevezetni a világszintű árat.

Észtország 2004. június 27-én csatlakozott az euró előszobájának számító ERM II árfolyam-mechanizmushoz. A nemzeti valuta árfolyama 1 euró = 15,6466 észt koronán rögzített, ami megegyezik a korábbi, német márkához kötött árfolyammal (1 DM = 8 korona). Az árfolyam stabilitásán valutatanács őrökdi. Az eredeti elképzelések szerint az ország 2007. január 1-jén lépett volna be az eurózónába, a korábbi céldátum az infláció megugrása miatt először 2008-ra, majd bizonytalan időre kitolódott. A kormány ugyan 2006. június 1-jéig kidolgozta a módosított konvergenciaprogramot, a mielőbbi eurócsatlakozás jelenleg mégis lekerült a napirendről.

Integrációs teljesítmény

Észtország méretéhez, adottságaihoz képest viszonylag jelentős súllyal rendelkezik az Európai Unióban. Az észti külpolitika legfőbb prioritásait sikerült érvényesíteni az uniós tagság első két évében. Ebből a szempontból a legjelentősebb esemény a 2007–2013-as időszak költségvetésének tárgyalása volt. Észtország az úgynevezett 1 százalékos országok közé tartozik, azaz az unió költségvetési kiadásait szeretné az EU bruttó nemzeti jövedelmének 1 százaléka körül tartani. Emellett viszont abban is érdekelt, hogy a jelenlegi nettó befizetők ne csökkentsék hozzájárulásukat. Észtország annak ellenére támogatja a mezőgazdasági támogatások erőteljes reformját, hogy – a másik két balti államhoz hasonlóan – a mezőgazdaság részesedése a GDP-ből csaknem kétszerese az EU-15 átlagának (4,5 százalék). Saját belpolitikai célkitűzéseivel összhangban a kormány maximálisan támogatja a tudásalapú társadalom, az információs technológia, az innováció fejlesztését, és összességében a lisszaboni program legfontosabb céljait.¹¹

Az ország jelenleg minden befizetett észti korona után 3,7 koronát kap vissza az EU-költségvetésből, 2007-től ez az arány 5,5-re növekszik. A támogatások nagy részét továbbra is az infrastruktúra fejlesztésére, a regionális különbségek csökkentésére, valamint általánosságban a gazdaság további dinamizálására tervezik fordítani.¹² Az észti kormány legfőbb prioritása ugyanakkor, hogy elkerülje a jelenleg kiemelkedően versenyképesnek mondható adórendszerének uniós irányelvek alapján történő átalakítását. Bár a régi tagállamok részéről sok kritika éri Észtországot, elsősorban az újra befektetett profit adómentességére vonatkozó szabályozása miatt, a csatlakozás után kényszerűen megemelt áfa-kulcstól eltekintve Tallinn hatékonyan lobbizott eddig adórendszerének minél hosszabb fenntartása mellett. Ebből a szempontból is kedvező (lett volna) Észtország számára az alkotmányszerződés, mivel az a jövőben is az egyhangú döntéshozatal körébe utalja az adókkal kapcsolatos kérdéseket; másrészt továbbra is garantál legalább hat képviselői mandátumot a legkisebb tagállamok számára is az Európai Parlamentben. Nem véletlen tehát, hogy az észti kormány az alkotmány franciaországi és hollandiai bukása után is következetesen kitartott a ratifikációs folyamat folytatása mellett.

Az Európai Bizottság észti tagja, Siim Kallas egyben az egyik alelnök is, emellett a bizottsági adminisztráció, a pénzügyi ellenőrzés és a visszaélések megelőzése tartozik a hatáskörébe. Kallas megbecsülésnek örvend a brüsszeli bizottságban – korábban ő töltötte be Észtország uniós főtárgyalói posztját, illetve előtte a Reform Párt egyik alapító tagjaként és vezető politikusként egy sor fontos pozíciót az észti belpolitikában (volt már kormányfő, pénzügyminiszter és jegybankelnök is).

Észtország újabban az Európai Unió egyik éltanulójának számít, így elmarasztalásban viszonylag kevés része volt. Kritika érte ugyanakkor a brüsszeli bizottság részéről a schengeni övezethez való csatlakozás előkészületeinek lassúsága kapcsán, ami miatt

átmenetileg az erre a célra biztosított uniós források folyósítása is veszélybe került. Legutóbbi, 2006. május 5-i jelentésében viszont a bizottság pozitívan értékelte Észtország felkészülését.

Észtország az új tagállamok többségénél kevesebb kérdésben, összesen 24 területen kért átmeneti mentességet a csatlakozási tárgyalások során, ezek nagy része nem kiemelkedő jelentőségű és már le is járt, míg néhány derogáció akár tíz évvel a csatlakozás után is életben lesz még. A hosszabb távú mentességek közé tartozik a csatorna-rendszer fejlesztésére kapott egy évtizedes átmeneti időszak, illetve a termőföld kül-földiek számára történő elidegenítésének hétéves korlátozása, az előbbit valamennyi új tagállam, míg az utóbbit Szlovénia kivételével a közép- és kelet-európai országok mindegyike fenntartja.

Többéves átmeneti időszakot kért Észtország néhány környezetvédelemmel kapcsolatos kérdésben is. Az olajipari veszélyes hulladék tárolására vonatkozó uniós szabályokat fokozatosan, 2009 végéig kell Észtországban bevezetni, míg néhány 1987 előtt épült üzem esetében egészen 2015-ig szól az ipari szennyezés csökkentése alóli mentesség (ez utóbbi területen csak Lengyelország és Litvánia kapott még ilyen hosszú derogációt). Ennél is meglepőbb azonban, hogy Észtország csak 2013-ra kívánja teljesíteni az ivóvíz minőségére vonatkozó uniós előírásokat, ebben a témakörben egyedül Lettország kért még 2015-ig szóló könnyítést. Hogy pozitív példát is említsünk a környezetvédelem terén, egyedül Észtország nem igényelt rövid átmeneti mentességet sem a csomagolóanyagok újrahasznosítása alól.

Az észt társadalom viszonya az Európai Unióhoz

Az észtek az integráció leglelkesebb híveiből rövid idő alatt az unió egyik legnagyobb szkeptikusaivá léptek elő, az új tagállamok közötti összehasonlításban legalábbis mindenképpen. Az Eurobarometer 2005 végén készített felmérése alapján¹³ az észtek mindössze 41 százaléka gondolja úgy, hogy az ország EU-tagsága általában véve jó dolog, ennél nagyobb viszont azok aránya (42 százalék), akik közömbösek a tagság tekintetében. Ezt a negatív rekordot az új tagállamok közül csak Lettország és Magyarország volt képes alulmúlni. A kiábrándultság mértékét jól jelzi, hogy egy évvel ezelőtt még több mint 10 százalékponttal, de még fél éve is 7 százalékponttal volt magasabb a pozitívan nyilatkozók aránya. A semleges véleményt megfogalmazók magas aránya viszont azt is bizonyítja, hogy a kezdeti lelkesedés nem fordult át elutasításba, inkább csak realistábban tekintenek az észtek az EU-ra. Az európai integráció iránti érdektelenség másik megnyilvánulása, hogy a hagyományosan alacsony választási részvételt (rendszerint alig éri el az 50 százalékot a parlamenti választásokon való részvétel) is messze alulmúlták a 2004-es európai parlamenti választások: a szavazásra jogosultak alig 27 százaléka járult az urnákhoz.

Különös helyzet alakult ki, mivel az euró gyors bevezetésével szemben éppen a kiváló esélyekkel rendelkező balti államokban a legnagyobb az elutasítás – Észtországban 64 százalék (Lettországban szintén 64 százalék, míg Litvániában 69 százalék).¹⁴ Ennél is súlyosabb pesszimizmust jelent azonban, hogy a közvélemény nagyobb hányada (49 százalék a 36-tal szemben) véli úgy, hogy az euró bevezetése számára inkább hátrányokkal járna, az pedig különösen figyelemreméltó, hogy a támogatók aránya az elmúlt egy évben esett vissza ennyire drasztikusan: 2004-ben még 8 százalékponttal többen vélekedtek pozitívan, míg 7 százalékponttal kevesebben negatívan a közös valuta bevezetésének hatásairól.

Az észak felé csökkenő lelkesedése megnyilvánul az EU jövőjét érintő kérdésekben is. A további bővítést a közvélemény alig 51 százaléka támogatja, ezzel messze elmarad az új tagországok magasabb, jellemzően 60–70 százalékos támogatási arányától. Az alkotmányszerződést ugyanakkor a legutóbbi felmérés szerint ennél is kevesebben, mindössze 49 százaléknyan támogatják. Ennek azonban gyakorlati jelentősége csekély, mivel Észtországban nem kell népszavazást tartani az alkotmányról, a kormány pedig nem is kockáztatott egy esetleges elutasító döntést, így a parlament 2006. május 9-én a jelen lévő honatyák csaknem egyöntetű támogatásával (egy ellenszavazat mellett) ratifikálta a szerződést.

Összegzés

Észtország második uniós évét az előzőhöz hasonlóan sikeresen zárta. A gazdaság kiugróan jól teljesített, a GDP csaknem 10 százalékos növekedési üteme elsősorban a kiemelkedően jó tőkevonzó és abszorpciós teljesítmény következménye. Ugyanakkor egyre jelentősebb a belső fogyasztás szerepe, ami a növekvő reálkeresetek, csökkenő munkanélküliség és az alacsony kamatlábak miatt jelentősen emelkedik. A növekedés motorja emellett a dinamikus bővülő exportszektor is. A külkereskedelmi mérleg viszont továbbra is erősen deficitese, ami a fizetési mérleg passzívumában is megmutatkozik. A maastrichti konvergenciakritériumok teljesítésében Észtország jól halad előre, az államháztartás évek óta szufficittel zár, az államadósság a legalacsonyabb az egész Európai Unióban, az ország csaknem két éve részese az európai árfolyamrendszernek. Egyedül az infláció alakulása okoz gondot, a kiugróan magas GDP növekedési ütem, valamint az EU-csatlakozás miatt megemelt áfa- és jövedéki adókulcsok továbbgyűrűző hatása, illetve az olaj világpiaci árának alakulása miatt az elmúlt év során sem sikerült megfordítani a kedvezőtlen tendenciát. Emiatt lekerült a napirendről az ország 2008-as csatlakozása az eurózónához.

Észtország versenyképességét rendkívüli mértékben javítja beruházásokat ösztönző adórendszere is, melyen a következő néhány évben várhatóan nem kényszerül változ-

tatni. Az olcsó munkaerő szempontjából azonban már elvesztette komparatív előnyét, így egyre nagyobb hangsúlyt kell helyeznie a tudásalapú társadalom fejlesztésére. Ezen a téren, valamint az információs technológia és különösen az internethez való szabad hozzáférés tekintetében Észtország ugyanakkor már nyugat-európai összehasonlításban is megállja a helyét.

A gazdasági sikereket Észtországban kivételesnek számító politikai stabilitás kísérte az elmúlt év során. Az ország nemzetközi megítélését javítja az is, hogy az új tagállamok között nemzetközi összehasonlítások alapján is itt a legalacsonyabb a korrupció. Az észtek ugyanakkor országuk kifejezetten jó európai uniós szereplése ellenére az új tagországokhoz képest is nagyobb mértékben csalódtak az EU-ban. Mindent egybevetve azonban Észtország az unió legutóbbi bővítésének egyik sikertörténete lehet.

Irodalom

- BBC honlapja: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4849082.stm>.
 EBRD szakembereinek felmérése: <http://www.worldvaluessurvey.org>.
 ENSZ Human development index felmérése: <http://hdr.undp.org/statistics/data/countries.cfm?c=EST>.
 Észtország külügyminisztériuma: www.vm.ee.
 Észt külügyminisztérium jelentése: <http://web-static.vm.ee/static/failid/225/EU.pdf>.
 Észt nemzeti bank: <http://www.eestipank.info>.
 Estonian Market Opinion Research: http://www.vm.ee/eng/kat_200/5733.html.
 Európai Bizottság honlapja: http://europa.eu.int/comm/dgs/personnel_administration/staff/index_en.htm.
 Eurobarometer 2005. decemberi felmérése: http://europa.eu.int/comm/public_opinion/index_en.htm.
 Eurobarometer felmérése az euró-érettségről: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_175b_en.pdf.
 Eurostat adatai: <http://epp.eurostat.cec.eu.int>.
 Freedomhouse 2005. évi felmérése: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=47&nit=362&year=2005>.
 Nemzeti fejlesztési terv: www.strukturifondid.ee/failid/ESTONIAN_SPD_2004_2006.pdf.
 Transparency International: http://www1.transparency.org/cpi/2005/cpi2005_infocus.html#cpi.
 Vida Krisztina (szerk.): *Monitoring jelentés a nyolc közép- és kelet-európai tagország első uniós évéről*. MTA Világ-gazdasági Kutatóintézet, Budapest, 2005.

Jegyzetek

- 1 Észt külügyminisztérium: www.vm.ee.
- 2 Észt külügyminisztérium: http://www.vm.ee/eng/kat_200/5733.html.
- 3 Észt külügyminisztérium: http://www.vm.ee/eng/kat_137/7264.html.
- 4 Észt külügyminisztérium: http://www.vm.ee/eng/kat_137/7264.html.
- 5 <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=47&nit=362&year=2005>.
- 6 <http://hdr.undp.org/statistics/data/countries.cfm?c=EST>.
- 7 http://www1.transparency.org/cpi/2005/cpi2005_infocus.html#cpi.
- 8 Eurostat: <http://epp.eurostat.cec.eu.int>.
- 9 Eurostat: <http://epp.eurostat.cec.eu.int>, észt nemzeti bank: <http://www.eestipank.info>.
- 10 Eurostat: <http://epp.eurostat.cec.eu.int>.

- 11 Nemzeti fejlesztési terv: www.strukturifondid.ee/failid/ESTONIAN_SPD_2004_2006.pdf.
- 12 Észki külügyminisztérium jelentése: <http://web-static.vm.ee/static/failid/225/EU.pdf>.
- 13 Eurobarometer: http://europa.eu.int/comm/public_opinion/index_en.htm.
- 14 Eurobarometer: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_175b_en.pdf.

Summary

JUDIT SZILÁGYI ESTONIA IN THE EUROPEAN UNION

Estonia has been a successful member of the European Union. With a GDP growth rate as high as 9.8 percent in 2005 the once underdeveloped small Baltic country is quickly catching up. Nevertheless, real convergence still has to be achieved even though in nominal terms macroeconomic performance is already showing a promising picture.

The extremely high GDP growth rate is mainly a result of the country's high attractiveness to FDI and excellent absorption capacities. Moreover, domestic consumption is also playing a key role due to the real wage growth, shrinking unemployment and low interest rates. The export sector is also adding to the dynamism of the economy. However, the external trade balance is running a large deficit that is also apparent in the current account deficit.

Concerning the Maastricht convergence criteria Estonia has given a stable performance. The budget is running a surplus, gross government debt is the lowest in the Union and the country has been in the Exchange Rate Mechanism for more than two years. The only problem is the growth of consumer prices that is paradoxically partly the result of EU accession as increased VAT and excise duties are still having an effect on the economy. High energy (mainly oil) prices are also adding to the inflation pressure. The inflation problem is also stemming from the extreme real growth as with such a high GDP growth rate an inflation rate remaining under the 2.6 percent criterion would be unrealistic. As a result of these factors as well as a declining interest of the government in the early introduction of the single currency, accession to the eurozone has already been postponed from 2008 to a future, yet undefined target date.

Estonia's competitiveness is greatly enhanced by her investment-friendly tax system that probably remains unchanged for the next couple of years. However, concerning the availability of cheap labor Estonia has already lost her comparative advantage in the region so the government has to put even more effort in developing a knowledge-based society. Concerning this area and especially access to information technology and internet-based services, Estonia is already comparable to the old member states of the EU.

Economic advances since EU accession have been accompanied with almost unusual political stability, especially since March 2005. Although the present government is the 12th in line since Estonia gained her independence in 1991, much of the country's impressive development can be attributed to the relatively stable and consistent economic policies carried out by a number of different governments. Estonia's international recognition is also enhanced by a relatively low corruption index, which is the lowest among new EU members according to the survey of Transparency International.

Concerning the Estonian society's perception of the EU integration, public surveys have shown that Estonians are quite sceptical, especially about the effects of the future euro introduction. These concerns have also partly been answered by the government by taking early introduction off its agenda. Nevertheless, Estonians also feel that European integration is economically and politically beneficial for their country. If Estonia continues this development path, it can become a new success story of the EU integration.